

บทที่ 3

สภาพพื้นที่ของชุมชนชนบทและชุมชนเมือง

ด้วยเกณฑ์เงื่อนไขที่น่าสนใจของพื้นที่ทั้งสองแห่ง เช่น บ้านนาตาวงษ์ ถือเป็นตัวแทนของชุมชนชนบท เป็นชุมชนเก่าที่มีความสัมพันธ์ในระดับเครือญาติ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิดจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองงูเหลือม และมีการสนับสนุนรวมทั้งให้ความสำคัญกับกิจกรรมกลุ่มผู้สูงอายุจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและภายนอก ในทำนองเดียวกับบ้านจอหอซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนเมือง มีความโดดเด่นในการทำงานของ อสม. และมีการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุจากหน่วยงานต่างๆ ในระดับท้องถิ่น และทั้งสองพื้นที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัด เงื่อนไขข้างต้นจึงเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษาครั้งนี้ โดยนำเสนอรายละเอียดแยกตามหมู่บ้านดังนี้

3.1 ข้อมูลพื้นฐาน ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

3.1.1 ข้อมูลภาพรวมของตำบลหนองงูเหลือม⁵ ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านนาตาวงษ์ อยู่ทางทิศเหนือโดยอยู่ห่างจากอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ประมาณ 10 กิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

- ทิศเหนือ : ติดต่อดำบลใหม่ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา
- ทิศตะวันออก : ติดต่อดำบลใหม่ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา
- ทิศใต้ : ติดต่อดำบลท่าช้าง ตำบลพระพุทธร อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครราชสีมา
- ทิศตะวันตก : ติดต่อดำบลบ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.นครราชสีมา

ขนาดของพื้นที่ตำบลหนองงูเหลือมประมาณ 42.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 26,562 ไร่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น และที่ดอนในบริเวณที่ตั้งของ หมู่ 8 หมู่ 9 และหมู่ 15 จำนวนหมู่บ้านและประชากร โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 15 หมู่บ้าน และมีประชากรดังต่อไปนี้

⁵ ข้อมูลจากสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ปี 2552

ตารางที่ 3 แสดงหมู่บ้านและจำนวนประชากรในตำบลหนองงูเหลือม⁶

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่	ชาย	หญิง	รวม	จำนวน ครัวเรือน	ผู้ใหญ่บ้าน
บ้านโนนกราด	1	442	475	917	206	นายสมลักษณ์ ใจงูเหลือม
บ้านหนองงูเหลือม	2	280	289	569	144	นายฉลอง ตากงูเหลือม
บ้านรวง	3	420	415	835	186	นายสุธี กุลงูเหลือม
บ้านพระวังหาร	4	190	195	385	88	นายสมหมาย แยกงูเหลือม
บ้านสวาสดี	5	174	232	406	92	นายสง่า บาตรโพธิ์
บ้านสวาสดี	6	184	177	361	87	นายสายันต์ ช้อยขุนทด
บ้านประกายปรัง	7	278	305	583	153	นายสังวาล หม่อมกลาง
บ้านนาตาวันษ์	8	576	579	1,155	311	ส.ต.อ.จรัส วีระชัยรัตนา
บ้านโนนหมั่น	9	603	631	1,234	406	นายกานต์ กองงูเหลือม
บ้านโตนด	10	258	267	525	131	นายสมนึก เสตโคกสูง
บ้านเสม็ด	11	197	179	376	92	นายประกอบ ขุนศักดิ์ณรงค์
บ้านโพธิ์น้อย	12	296	310	606	133	นายเฉลียว นอนโพธิ์
บ้านโพธิ์ปรีอวาง	13	334	389	723	183	นายเพ็ญ วีระชัยรัตนา
บ้านสลักไถ	14	290	306	596	147	นายบุญเชิด แยกงูเหลือม
บ้านหนองแดง	15	165	159	324	173	นายสะอาด พูนสำโรง
รวม 15 หมู่บ้าน		4,687	4,908	9,595	2,532	

⁶ ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ปี 2552

3.1.2 สภาพเศรษฐกิจตำบลหนองงูเหลือม

การประกอบอาชีพของประชากรร้อยละ 83 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยสภาพที่ตั้งของตำบลเป็นที่ราบลูกคลื่นเหมาะแก่การทำนา ซึ่งมีการทำนาปีละ 1 ครั้ง (บางหมู่บ้านทำนาปรัง รวมประมาณ 1,000 ไร่) โดยอาศัยน้ำฝน คลองสีพัน ลำเหมืองโนนแค คลองมะเตือ คลองอีสานเขียว และบึงปรือแวง ในบริเวณที่ดอนซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่ 8 หมู่ 9 และหมู่ 15 มีโรงงานอุตสาหกรรมมาก่อตั้งทำให้ประชากรในตำบลมีรายได้จากการจ้างแรงงาน นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชสวนบริเวณที่อยู่อาศัย เช่น หน้อยหน้า มะพร้าว มะม่วง เป็นต้น ในบางหมู่บ้านประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทำเสื่อกก ตีเหล็ก เครื่องจักรสาน ทำไม้กวาด ในฤดูหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเกษตรกรทำการปลูกต้นหอม กระเทียม เพื่อค้าขายสามารถ ทำรายได้เสริมในแก่ครอบครัว และมีอาชีพนอกจากภาคเกษตรกรรมร้อยละ 17 เช่น ค้าขาย รับราชการลูกจ้าง เป็นต้น

ผลผลิตที่สำคัญของตำบลจากสถิติปี 2552 ข้าวนาปี ปลูกในพื้นที่ 14,460 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 450 กิโลกรัม/ไร่ ผลผลิตรวม 6,500 ตัน มูลค่า 35,100,000 บาท ข้าวนาปรัง ปลูกในพื้นที่ 1,011 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 700 กิโลกรัม/ไร่ ผลผลิตรวม 700 ตัน มูลค่า 3,780,000 บาท หอมแบ่ง ปลูกในพื้นที่ 344 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 2,000 กิโลกรัม/ไร่ ผลผลิตรวม 688 ตัน มูลค่า 10,320,000 บาท

แรงงาน จากจำนวนประชากรของตำบลหนองงูเหลือมทั้งหมด 9,595 คน ประชากรที่มีอยู่ในวัยแรงงาน (ช่วงอายุ 12-60 ปี) มีประมาณ 6,865 คน หรือร้อยละ 71.55 ของประชากรทั้งหมด เป็นประชากรในภาคเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 65 ส่วนแรงงานที่เหลือร้อยละ 20 เป็นแรงงานนอกภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ผู้รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ค้าขาย รับราชการ ก่อสร้าง เป็นต้น และสำหรับประชากรในวัยแรงงานทั้งหมดประมาณร้อยละ 15 เป็นผู้ว่างงานแบบซ่อนเร้น ได้แก่ ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับต่างๆ

ตารางที่ 4 ลักษณะการใช้ที่ดิน การใช้ที่ดินมีลักษณะการใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์

ประเภท	จำนวนพื้นที่	
	ไร่	ร้อยละ
1.พื้นที่เกษตรกรรม	17,657	66%
2.พื้นที่ที่อยู่อาศัย	3,710	14%
3.พื้นที่แหล่งน้ำ	1,291	5%
4.พื้นที่สาธารณะอื่นๆ	3,905	15%
รวม	26,563	100%

การตั้งถิ่นฐานของประชากร มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นกลุ่มอาศัยอยู่บนพื้นที่ดินดอน มีการแบ่งพื้นที่ที่อยู่อาศัยเป็นแนวรั้วชัดเจน

ธุรกิจในเขตตำบลหนองงูเหลือม มีปั้มน้ำมันและก๊าซ 4 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรม 6 แห่ง โรงสีขนาดใหญ่ 1 แห่ง และโรงสีชุมชน 10 แห่ง

พาณิชยกรรม ผลผลิตทางการเกษตรคือ ข้าว เกษตรกรจะนำไปขายเองเพราะมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่อยู่ในตำบล ส่วนการปลูกหอมนั้นจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงหมู่บ้าน การค้าขายภายในตำบลและแต่ละหมู่บ้านมีร้านขายของชำเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถให้บริการที่เพียงพอต่อประชากรในตำบล นอกจากนี้ ประชากรในตำบลยังมีอาชีพขายเครื่องมือทางการเกษตรขนาดเล็ก เช่น จอบ มีด เสียม เป็นต้น ซึ่งเป็นการค้าขายในตำบล และในตำบลใกล้เคียงอื่นๆ

อุตสาหกรรม มีทั้งอุตสาหกรรมในครัวเรือนและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือ อุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทำเสื่ออก หมู่ 4, 5, 6, 7, 14 การทำไม้กวาด หมู่ 9 การตีเหล็ก หมู่ 13 และการทำเครื่องจักรสาน หมู่ 2, 8 ส่วนอุตสาหกรรมใหญ่ มีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ส่งออก หมู่ 8 โรงงานเย็บผ้า หมู่ 8, 15 โรงงานขึ้นรูปเหล็ก หมู่ 9 โรงงานบรรจุก๊าซ หมู่ 8 โรงงานกลึงเหล็ก หมู่ 2 โรงงานผลิตซีอิ้ว หมู่ 2

3.1.3 สภาพทางสังคม

การศึกษา มีโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แยกได้ดังนี้

1. โรงเรียนชุมชนวัดรวงตั้งอยู่หมู่ 3 มีนักเรียนมาจากหมู่ 1, 2, 3 (หมู่ 9 ต.โตนด อ.โนนสูง)
2. โรงเรียนอำนวยการศิลปสารกิจ ตั้งอยู่หมู่ 7 มีนักเรียนมาจากหมู่ 4, 5, 6, 7
3. โรงเรียนบ้านนาดาวงษ์ ตั้งอยู่หมู่ 8 มีนักเรียนมาจากหมู่ 8, 9, 13, 15
4. โรงเรียนสมานมิตรวิทยา ตั้งอยู่หมู่ 12 มีนักเรียนมาจากหมู่ 10, 11, 12
5. โรงเรียนวัดสลักไถ่ ตั้งอยู่หมู่ 14 มีนักเรียนมาจากหมู่ 14

นอกจากนี้ ตำบลหนองงูเหลือมยังมีนักเรียนและครูอนุบาล 3 ขวบ ในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม คือมีนักเรียน 123 คน และครูพี่เลี้ยง 6 คน มีจำนวนนักเรียนและครูในระดับประถมศึกษา นักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 จำนวน 234 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 1,013 คน ข้าราชการครู 56 คน และมีโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนหนองงูเหลือมพิทยาคม ตั้งอยู่หมู่ 2 มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 582 คน และข้าราชการครู 24 คน

3.2 บริบทบ้านนาตาวันซ์ ต.หนองงูเหลือม อ.เฉลิมพระเกียรติ

3.2.1 ประวัติชุมชน

ชุมชนบ้านนาตาวันซ์เป็นชุมชนเก่าแก่ เกิดขึ้นมาราวประมาณ 150 ปี โดยมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกก่อนปี พ.ศ. 2471 ในยุคแรกมีตระกูลศรีโพธิ์งูเหลือมและกำงูเหลือมเป็นตระกูลแรกๆ ที่ได้พาครอบครัวอพยพมาจากบ้านกราดมาอาศัยตั้งรกราก สาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีการอพยพเข้ามาอาศัยที่นี่ เนื่องจากเกิดอหิวาตกโรคระบาดที่บ้านกราด หลายครอบครัวอพยพหนีโรคภัยไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใหม่ ครอบครัวที่เข้ามาอยู่ในบ้านนาตาวันซ์ช่วงแรกมี 3 ครอบครัว เดิมสภาพหมู่บ้านจะมีป่าไม้เบญจพรรณขึ้นอยู่หนาแน่น มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย ได้แก่ เสือปลา กระต่าย หม่าจิ้งจอก ชะมด กระแต กระรอก เนื่องด้วยสภาพพื้นที่มีบึงใหญ่เป็นแหล่งน้ำหลักของบริเวณนี้ ชาวบ้านมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปันสิ่งของและที่ดินที่คนในรุ่นแรกๆ ได้เข้ามาบุกเบิกพื้นที่ทำกิน ก็จะมีการแบ่งปันให้ญาติพี่น้องที่อพยพตามกันมาเพื่อจะได้มีเพื่อนบ้านมากขึ้น ซึ่งการตั้งชื่อของหมู่บ้านคาดว่าจะตั้งมาจากชื่อที่เรียกตามกันมาคือ ชื่อที่นาของตาวันซ์เป็นผู้เข้ามาบุกเบิกในรุ่นแรกๆ และจึงกลายมาเป็นบ้านนาตาวันซ์ หลังจากนั้น ได้เริ่มมีคนอพยพเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น และมีการตั้งหมู่บ้านเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2500 มีผู้ใหญ่เรียงตามลำดับตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบัน⁷ ดังนี้

1. นายสด คงฤทธิ์
2. นายเป๊ะ พยุงกลาง
3. นายคง สือกกลาง
4. นายหริ่ม โชติกลาง
5. นายเอ็น โชติกลาง
6. นายคง กำกรายปรง
7. นายสุพล บาตรโพธิ์
8. นายสมาน ชวนงูเหลือม (เริ่มเป็นในปี พ.ศ. 2544 - 2552 วาระละ 4 ปี เป็น 2 วาระ)
9. นายจรัส วีระชัยรัตนา (2552 – ปัจจุบัน)

บ้านนาตาวันซ์ มีตระกูลที่ใหญ่ในชุมชน ซึ่งเป็นตระกูลเก่าแก่ที่มาอาศัยอยู่รุ่นแรกๆ ถึงปัจจุบันที่มีลูกหลานยังคงอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และบางตระกูลมีคนในตระกูลขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่บ้าน คือตระกูลชูใจ ชวนงูเหลือม สวานงูเหลือม โชติกลาง กำงูเหลือม และเชยโพธิ์ เนื่องจากสภาพครอบครัว

⁷ ข้อมูลบ้านนาตาวันซ์ปี พ.ศ. 2552

ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวขยาย และการตั้งถิ่นฐานเป็นลักษณะของการสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเครือญาติเดียวกัน ถึงแม้ว่าลูกหลานบางคนจะแยกบ้านเรือนออกไปและสร้างบ้านใหม่ แต่ก็ยังคงอยู่สร้างบ้านอยู่ติดกันและในบริเวณใกล้เคียงกับบ้านของปู่ย่า ตายาย พ่อแม่

บ้านนาตาวงษ์เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีการสะสมภูมิปัญญาโดยเฉพาะการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เช่น ยามหาประชุมแก้ไข้ ยาเขียวใหญ่ เดิมมีตำรายา รักษาด้วยสมุนไพรแต่เกิดไฟไหม้บ้านหมอยาหมดจึงไม่เหลือตำรายาไว้สืบทอดให้ลูกหลานได้ต่อไป มีเหตุการณ์สำคัญที่ปรากฏให้เห็นว่าชุมชนนี้สามารถใช้ยาสมุนไพรรักษาจากโรคหาย คือเมื่อปี พ.ศ. 2482 ซึ่งเป็นยุคแรกของการอพยพเข้ามาสร้างบ้านเรือน มีชาวบ้านหลายคนป่วยเป็นโรคไข้จับสั่น (มาลาเรีย) และโรคขยายวงเป็นเวลานานกว่าจะหายขาดไปจากชุมชน ด้วยการรักษาโดยหมอยาพื้นบ้านที่เน้นการใช้ยาสมุนไพรที่หาได้ในชุมชนและป่าใกล้หมู่บ้าน หมอยาพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงมี 3 คน คือ นายแดง ยามกลาง เสียชีวิตไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2518 และนายตุ่น โชติกลาง เสียชีวิตแล้วเช่นกัน ปัจจุบันยังเหลือ นายใหญ่ ชูใจ ที่มีอายุมากกว่า 70 ปี และไม่ได้ใช้วิธีการรักษาด้วยสมุนไพรนานแล้ว สมุนไพรที่ยังคงมีเหลือใช้และปลูกมากพอในชุมชน มีจำนวนถึง 36 อย่าง อาทิ ต้นสีฟัน เครื่องหมายแปริ่อง ต้นสมอ มะขามป้อม จันแดง ขิง ข่า น้ำประสารทอง ทองพันชั่ง ว่านหางจระเข้ ว่านนางข้าง อ้อยดำ ผักเป็ดแดง ชะเอม กะบุงกรอ กะตาศ กะชาย หัวละคอน ต้นปะดง ส้มซ่า เป็นต้น อย่างไรก็ตามภูมิปัญญาบางอย่างที่ชุมชนไม่สามารถรักษาไว้เนื่องจากสู้กับระบบทุนนิยมภายนอกไม่ได้ เช่น การทำนาทำไร่ด้วยการใช้วัวควายไถพื้นที่ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาใช้รถแทรกเตอร์แทนประมาณปี พ.ศ. 2501 และใช้มากขึ้นในปี พ.ศ. 2504 ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2550 แทบไม่มีการใช้ควายไถนาอีกเลย

3.2.2 สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านนาตาวงษ์

อาชีพหลักชาวบ้านนาตาวงษ์ คือ การทำนา ที่มีการทำมากประมาณ 152 ครัวเรือนหรือเกือบทุกครอบครัว รองลงมาคือทำไร่มันสำปะหลังประมาณร้อยละ 40 เลี้ยงสัตว์คือการเลี้ยงหมู ทำมีดและจักสาน

บ้านนาตาวงษ์มีประชากร ชาย 576 คน หญิง 579 คน รวม 1,155 คน จำนวนครัวเรือน 311 ครัวเรือน มีประชากรวัยสูงอายุตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป 127 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด และร้อยละ 33 ของครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย⁸

⁸ ข้อมูลชุมชนบ้านนาตาวงษ์ ปี 2552

ประมาณปี พ.ศ. 2504 รัฐบาลมีนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มุ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาของชาติจากคำขวัญที่ว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” และ “น้ำไหลไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ” จึงทำให้เกิดมีโครงการในการสร้างถนนมิตรภาพที่เชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพฯ ไปสู่ภาคอีสาน และมีการขยายตัวในการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการค้าและการส่งออกมากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีการขายที่ทำนา และได้มีการขายที่ดินเพิ่มมากขึ้น นายทุนซึ่งซื้อไปทำเป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่ มีโรงงานเหล็ก และหมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น กรอบกับการเพาะปลูกมันสำปะหลังมีราคาตกต่ำเป็นอย่างมาก ในยุคสมัยนายกรัฐมนตรีนายชาติชาย ชุณหะวัณ ประมาณปี พ.ศ. 2530-2531 และที่นาส่วนใหญ่ก็ได้มีการแบ่งปันให้ลูกหลานไปทำกินและสร้างบ้านเรือนอาศัย จึงทำให้พื้นที่ถือครองของแต่ละครอบครัวมีจำนวนลดลง ดังนั้น ในช่วงระยะหลังจนถึงปัจจุบันที่เริ่มมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน เช่น โรงงานเย็บผ้า JVC ในนิคมอุตสาหกรรม จึงส่งผลกระทบต่อคนหนุ่มสาวและคนวัยแรงงานเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปวช. ปวส. ตลอดจนปริญญาตรีหันมาเป็นลูกจ้างในโรงงานที่ตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านและในตัวเมือง การไปทำงานเข้าไปเย็นกลับไม่ได้มีการอพยพไปที่อื่น ในชุมชนจึงมีลูกหลานไปทำงานรับจ้างแทบจะทุกครอบครัว

บุญประเพณีที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ บุญเทศน์มหาชาติ วันออกพรรษาจะมีการตักบาตรเทโว วันลอยกระทง ตักบาตรเดือน 10 ทำบุญกระยาสารท วันสงกรานต์ ฟังเทศน์ทุกวันพระ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ และมีลูกหลานบางครอบครัวที่สามารถร่วมพิธีได้ประมาณร้อย 30-40 ของครอบครัวทั้งหมดในหมู่บ้าน เนื่องจากต้องออกไปทำงานและไม่สามารถลาหยุดงานได้ นอกจากนี้ หมู่บ้านที่ฟังทางใจ คือศาลปู่ตา โดยจะมีการทำพิธีไหว้ทุกปีในช่วงวันสงกรานต์เพื่อรำลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษที่ปกปักรักษาคุ้มครองลูกหลานในหมู่บ้าน และชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีความเชื่อในการบนบานปู่ตาเพื่อขอให้ได้ทำงาน ปกปักรักษาชุมชนและบ้านเรือน เมื่อเกิดประสบภัยกับชีวิตตัวเองหรือคนในครอบครัว เช่น ผู้สูงอายุคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า “ครั้งหนึ่งเคยมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ตอนนั้นตัวเองไปนากับหลานแล้วเกิดน้ำท่วมหนักขึ้นกะทันหัน ทำให้หลานเกือบจะจมน้ำตาย คุณยายจึงยกมือไหว้อธิฐานเพื่อรำลึกถึงปู่ตาขอให้มาช่วยให้หลานรอดปลอดภัย ปรากฏว่าหลานก็สามารถรอดชีวิตจากการจมน้ำตายในครั้งนั้นมาได้” ในพิธีไหว้ศาลปู่ตาจะมีผู้ทำหน้าที่เป็นจ่านากล่าวขอขอบคุณปู่ตา มีการพ้อนรำ มีเครื่องไหว้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ไก่ต้มและเหล้าขาว ความเชื่อและประเพณีนี้ก็ยังคงมีอยู่จนปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ก็ยังคงมีความเชื่อเหลืออยู่ และจะไปร่วมพิธีกับครอบครัวในวันที่มีการทำพิธีไหว้ศาลปู่ตาทุกปี สำหรับกิจกรรมที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะเข้าร่วมกับชุมชน คือ วันผู้สูงอายุ มีการรดน้ำดำหัว แสดงกิจกรรมต่างๆ เช่น ลิเก พ้อนรำ ซึ่งจะจัดขึ้นในวันที่ 2 เมษายน ของทุกปี

3.2.3 สถานศึกษา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง มีวัด 1 แห่ง ส่วนเด็กที่จบจากชั้นประถมศึกษาแล้วจะไปเรียนต่อที่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนหนองงูเหลือมพิทยาคม หมู่ 2 ในตำบลหนองงูเหลือมซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน หรือจะไปเรียนต่อในตัวอำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเมือง และโรงเรียนสายอาชีพในตัวจังหวัดนครราชสีมา

3.2.4 กลุ่มอาชีพและกลุ่มกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในชุมชนพบว่า มีหลายกลุ่ม อาทิ

1. กลุ่มตีมีด เริ่มก่อตั้งมาได้ประมาณ 3 ปี มีสมาชิก 7 คน มีผู้สูงอายุเข้าร่วมกลุ่ม 2 คน
2. กลุ่มทอเสื่อ เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2548 จนถึงปัจจุบันมีสมาชิก 102 คน มีผู้สูงอายุ 8 คน แต่ในกลุ่มมีคนทอเสื่อจริงๆ เพียง 14 คน และที่เหลือจะเป็นสมาชิกเพื่อทำกิจกรรมเป็นกลุ่มออมทรัพย์ โดยจะมีการเก็บเงินกันเพื่อให้กลุ่มมีเงินออมเก็บไว้ใช้จ่ายในเวลาจำเป็น ไม่ให้มีการถอนเงินคืน ไม่มีการกู้ยืม เมื่อเอาไปใช้แล้วก็ต้องเก็บเงินมาคืนไว้ให้กับกลุ่มเหมือนเดิม สำหรับวัสดุที่ใช้ทอเสื่อคั้นกที่มีอยู่ในพื้นที่ แต่ก็ไม่มีมากนักจะทอเสื่อไว้ใช้เป็นหลัก ไม่เน้นที่จะขาย เพราะไม่มีกมากพอ
3. กลุ่มเล่นดนตรี มีวงเพชรดารารพรรณ เรียกว่า “เฒ่าสัญจร” เริ่มก่อตั้งปี 2551 มีสมาชิก 6 คน เป็นผู้สูงอายุทั้งหมด จะเล่นดนตรีไม่บ่อยครั้งนักเฉพาะช่วงที่มีงานบุญของหมู่บ้าน เช่น วันผู้สูงอายุ พิธีไหว้ศาลปู่ตา เป็นต้น และไม่มีค่าใช้จ่ายเพราะจะได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและ อบต. ข้อสำคัญไม่ได้เล่นเพื่อหารายได้ เล่นด้วยความชอบ ความสนุกสนานของกลุ่มและคนในชุมชน
4. กิจกรรมการจักสานด้วยไม้ไผ่ ยังไม่ได้มีการรวมตัวตั้งเป็นกลุ่ม เคยคิดจะจัดให้มีการรวมกลุ่มขึ้นแต่ทำไม่ได้ ส่วนใหญ่จะแยกกันทำเป็นครอบครัวเพราะคนที่ยังคงทำอยู่จะเป็นผู้สูงอายุค่อนข้างมาก ซึ่งจะไม่สามารถเดินไปไหนมาไหนได้สะดวกนัก นอกจากนั้น วัสดุไม้ไผ่ในชุมชนมีไม่มากพอ
5. กลุ่มออมทรัพย์ผู้สูงอายุ เริ่มก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 โดยจะให้สมาชิกได้มีการออมเงินวันละ 1 บาท ปัจจุบันมีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุจำนวน 132 คน เริ่มต้นมีสมาชิก 105 คน จุดเริ่มต้นของแนวคิดเกี่ยวกับเงินออมมาจากนายก อบต. ทั้งนี้เพื่อต้องการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการเงิน และต้องการนำเงินส่วนนี้ไปรองรับนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการสมทบกองทุนสวัสดิการประชาชนในอนาคต และจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ผู้สูงอายุได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นนายก อบต. และกรรมการหมู่บ้าน กรรมการตำบล จึงริเริ่มโครงการกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา โดยแต่ละหมู่บ้านให้มีคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน 12 คน และคัดเลือกจากคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านมาร่วมเป็นกรรมการในระดับตำบลอีก 7 คน ในครั้งแรกที่ได้มีการระดมเงินออมจาก

สมาชิกทั้งตำบลได้เงินรวมประมาณ 200,000 กว่าบาท จากการระดมเงินออมจากผู้สูงอายุ และเงินเพิ่มขึ้นกว่า 5 แสนบาทในปัจจุบัน ซึ่งก็ยังไม่มียกกรรมอะไรมารองรับหรือใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการออม ผู้สูงอายุต้องการให้มีกิจกรรมต่างๆ ทำ

6. กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์เก็บรายละ 10 บาท เป็นความคิดริเริ่มของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองงูเหลือม จะได้รับเงินผลประโยชน์ 9,000 บาท ซึ่งกลุ่มเงินออมทรัพย์กำลังเสนอขอเงินสมทบจากรัฐบาลต่อไปในอนาคต

3.3 ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลจ้อหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3.3.1 ข้อมูลภาพรวมของเทศบาลตำบลจ้อหอ⁹

ตำบลจ้อหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลจ้อหอ ตั้งแต่วันที่ 12 ธันวาคม 2510 และเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลจ้อหอ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ตั้งอยู่ทางทิศเหนือและมีระยะห่างจากจังหวัดนครราชสีมา 7 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จรด องค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ และองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสูง
ทิศใต้	จรด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ
ทิศตะวันออก	จรด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตลาด
ทิศตะวันตก	จรด องค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ

เทศบาลตำบลจ้อหอมีพื้นที่ประมาณ 9.50 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลจ้อหอ (บางส่วน) รวม 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้านพะเนา บ้านจ้อหอหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 บ้านช่องอู่ บ้านระกาย บ้านหนองพิมาน บ้านปูน และตำบลบ้านเกาะ (บางส่วน) 1 หมู่บ้าน คือบ้านขนาย เนื่องจากเทศบาลตำบลจ้อหอมีพื้นที่ใกล้เคียงกับเทศบาลนครนครราชสีมา จึงมีประชาชนมาตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ประกอบกับเทศบาลตำบลจ้อหอเป็นทางผ่านไปสู่อำเภอต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีถนนมิตรภาพตัดผ่านกับถนนสุรนารายณ์ ทำให้การคมนาคมสะดวก ดังนั้น ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพค้าขาย และโรงงานอุตสาหกรรม เทศบาลตำบลจ้อหอมีลำบริบูรณ์เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติสายหลัก ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมชลประทานและใช้เป็นแหล่งผลิตน้ำประปาสำหรับประชาชนในเขตเทศบาล

⁹ ข้อมูลจากเทศบาลตำบลจ้อหอ ปี 2552

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนประชากรในเทศบาลตำบลจ้อหอ¹⁰

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่	ชาย	หญิง	รวม
บ้านพะเนาวัล	1	491	574	1,065
บ้านจ้อหอ	2	1,381	1,472	2,853
บ้านขนาย	3	93	132	225
บ้านจ้อหอ (จ้อหออยู่เจริญ)	4	404	465	869
บ้านช่องอู่	5	998	1,180	2,178
บ้านระกาย (บางส่วน)	6	716	885	1,601
บ้านกลาง (บางส่วน)	7	45	24	69
บ้านหนองพิมาน	13	2,433	2,806	5,239
บ้านปุ่น	14	481	553	1,034
รวม 9 หมู่บ้าน		7,042	8,091	15,133

3.3.2 ประชากร ในเขตเทศบาลตำบลจ้อหอมีประชากรทั้งสิ้น 15,133 คน จำนวนครัวเรือน 7,287 ครัวเรือน เป็นชาย 7,042 คน หญิง 8,091 คน และมีประชากรแฝงจำนวนมากเป็น 2-3 เท่าตัวของประชากรทั้งเขตเทศบาลตำบลจ้อหอ จำนวนประมาณ 30,000 กว่าคน โดยเป็นประชากรที่มีทะเบียนบ้านอยู่นอกชุมชนที่มาพักอาศัยเข้าบ้านอยู่ในชุมชนจ้อหอเพื่อมาประกอบอาชีพ และ/หรืออาศัยอยู่กับลูกหลาน ญาติ พี่น้อง ในลักษณะของการย้ายถิ่นแบบชั่วคราวและแบบถาวรเป็นเวลานานหลายปี เนื่องจากในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลจ้อหอมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมากมย มีโรงงานอุตสาหกรรม การพาณิชย์ การค้า และการบริการเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในรอบ 10 ที่ผ่านมา

¹⁰ ที่มา : เทศบาลตำบลจ้อหอ ปี 2552

3.3.3 การคมนาคม เทศบาลตำบลจ้อหอดเป็นชุมชนทางเส้นทางการคมนาคมที่สามารถเดินทางติดต่อไปยังตำบล อำเภอ และจังหวัดต่างๆ ได้มากมาย เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณประตูเข้า-ออกของจังหวัดนครราชสีมา ทางด้านทิศเหนือไม่ว่าจะเป็นจังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น อุตรธานี ร้อยเอ็ด มหาสารคาม เป็นต้น ถนนในเขตเทศบาลตำบลจ้อหอด จำแนกออกเป็นถนนสายหลักและสายย่อย ถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนมิตรภาพ และถนนสุรนารายณ์ ถนนสายย่อยเป็นถนนที่มีอยู่เดิม ได้แก่ ถนนเจนจบทิศ และถนนตามตรอก ซอยต่างๆ ในชุมชน มีรถยนต์โดยสารวิ่งระหว่างอำเภอและจังหวัดต่างๆ มีทั้งรถยนต์ตู้ รถสองแถว รถโดยสารธรรมดา และรถโดยสารปรับอากาศ ให้บริการรับ-ส่ง ผู้โดยสารตลอดวัน โดยมีสถานีขนส่งแห่งที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ที่ ถนนมิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง ห่างจากสำนักงานเทศบาลประมาณ 5 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีบริการขนส่งรถโดยสารประจำทางในเขตเทศบาล โดยรถโดยสารประจำทางและรถสองแถวขนาดเล็กอีกด้วย ในเขตเทศบาลตำบลจ้อหอด ไม่มีสถานีรถไฟแต่สามารถเดินทางไปยังสถานีรถไฟในตัวเมืองนครราชสีมาได้ 3 แห่งคือ สถานี นครราชสีมา สถานีบ้านเกาะ และสถานีชุมทางถนนจิระ โดยมีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่าน 2 สายคือ สายกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ความยาวประมาณ 575 กิโลเมตร และสายกรุงเทพฯ-หนองคาย ความยาวประมาณ 624 กิโลเมตร

3.3.4 สาธารณูปโภค

ก) การประปา ปัจจุบันระบบประปาภายในเขตเทศบาลมีการประปาส่วนภูมิภาค นครราชสีมาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดูแลในการจำหน่ายน้ำให้บริการแก่ประชาชนในเขตเทศบาล และพื้นที่ใกล้เคียง มีจำนวนครัวเรือนที่ให้บริการน้ำประปาในเขต 4,928 ครัวเรือน ปริมาณน้ำผลิตที่ใช้ทำประปา 152,768 ลูกบาศก์เมตร/เดือน น้ำจ่าย 92,768 ลูกบาศก์เมตร/เดือน

ข) การไฟฟ้า ระบบไฟฟ้าของจังหวัดนครราชสีมาอยู่ในความรับผิดชอบของ 2 หน่วยงาน คือการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รับผิดชอบในการผลิตและจัดหาพลังงานไฟฟ้าขนาดใหญ่ และจัดส่งเข้าพื้นที่ด้วยสายส่งแรงสูงรวมทั้งรับผิดชอบสถานีไฟฟ้าย่อยที่แปลงแรงดันสูงให้เป็นแรงดันปานกลางเพื่อจ่ายกระแสไฟฟ้าให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้ประชาชน สถานีไฟฟ้าย่อย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 6 แห่ง คือ สถานีไฟฟ้าย่อยนครราชสีมา 1 สถานีไฟฟ้าย่อยนครราชสีมา 2 สถานีไฟฟ้าย่อยนครราชสีมา 3 สถานีไฟฟ้าย่อยปากช่อง สถานีไฟฟ้าย่อยสีคิ้ว สถานีไฟฟ้าย่อยคง

3.3.5 การใช้ที่ดิน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานภายในเขตเทศบาลตำบลจ้อหอด ประกอบด้วย อาคาร บ้านเรือน หมู่บ้านจัดสรร วัด สถานที่ราชการ สถาบันการศึกษา สถาบันการเงิน โรงงาน อุตสาหกรรม และอื่นๆ โดยมีอาคารร้านค้ากระจุกตัวหนาแน่นอยู่บริเวณใจกลางเมืองริมถนน

มิตรภาพและถนนสุนทรารายณ์ ซึ่งถือเป็นย่านศูนย์กลางธุรกิจการค้า ส่วนพื้นที่บริเวณรอบนอกถัดออกมาคืออาคารบ้านเรือน หมู่บ้านจัดสรรปลูกสร้างกระจายกันออกไป ส่วนใหญ่จะขยายตัวไปทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตก สำหรับสถานที่ราชการจะกระจายตัวอยู่ใจกลางเมืองและทิศเหนือ นอกจากนี้พื้นที่ปลูกสร้างบ้านเรือนและเขตการตั้งถิ่นฐานของชุมชนยังขยายตัวไปตามตรอก ซอยที่เชื่อมติดต่อกันจากถนนสายหลักที่มีการเข้าถึงโดยสะดวก ในพื้นที่ของเขตเทศบาลจ้อหอยยังมีสวนหย่อมและสวนสาธารณะ จำนวน 12 แห่ง ได้แก่ สวนหย่อมหน้าสถานีตำรวจภูธรจ้อหอย สวนหย่อมหน้าวัดช่องอู่ สวนหย่อมกลางหมู่บ้านช่องอู่ สวนหย่อมหน้าวัดสูง สวนหย่อมบริเวณหน้าโรงฆ่าสัตว์ (บ้านหนองพิมาน) สวนหย่อมบริเวณถนนตัวอย่าง (ทางเข้าบ้านหนองพิมาน) สวนหย่อมบริเวณสี่แยกจ้อหอย สวนหย่อมบริเวณเกาะกลางถนน (หน้าบริษัท NEP - หน้าสำนักงานเทศบาล) สวนสาธารณะบริเวณทางเลี้ยวเมืองนครราชสีมา สวนภูมิทัศน์เกาะกลางถนนสุนทรารายณ์ช่วงแยกหน้าสำนักงานเทศบาลจ้อหอยถึงสามแยกทางเข้าถนนสุนทราราย์ ซอย 6 และสวนหย่อมสามแยกจ้อหอย เป็นต้น

3.3.6 สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ มีหนองบึง จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สระครก สระหนองกก สระบ้านปูน และสระบายพาส คลองลำธาร ห้วย จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ ลำบริบูรณ์ และคลองดาตชลประทาน

3.3.7 สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและทำการเกษตร ส่วนประชาชนในวัยทำงานจะไปรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้างร้าน

3.3.8 การเกษตรกรรม ลักษณะการประกอบอาชีพด้านการเกษตรจะมีการปลูกข้าว ไม้ผล ทำบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกรขุน และมีผลผลิตทางการปศุสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ การฆ่าและสุกรขุน เนื้อไก่ โค กระบือ เพื่อจำหน่ายในตัวเมืองจังหวัดนครราชสีมา

3.3.9 การพาณิชย์กรรมและบริการ เนื่องจากพื้นที่ของเทศบาลตำบลจ้อหอย มีเขตติดต่อกับตัวเมืองนครราชสีมา และลักษณะของเส้นทางคมนาคมที่เสมือนเป็นประตูเข้า-ออกของตัวจังหวัด เป็นเมืองที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางความเจริญ จึงส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนทางการค้า การก่อสร้าง การบริการ การประกอบพาณิชยกรรม ส่วนใหญ่เป็นบริการด้านอุปโภคบริโภค เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของชำ ร้านขายเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งจะกระจุกอยู่บริเวณใจกลางเมือง ส่วนบริษัทห้างร้านใหญ่ๆ ประเภทค้าวัสดุก่อสร้าง โชว์รูมสินค้าขนาดใหญ่ อาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่จะอยู่ริมถนนมิตรภาพตลอดเส้นทางเข้าเมืองจ้อหอย การค้าย่อยรายอื่น ๆ ได้แก่ การค้าบริการตามกลุ่มที่พักอาศัยเป็นการค้าเพื่อบริการชุมชนเล็กๆ เท่านั้น ซึ่งมักเป็นอาคารพาณิชย์ที่ใช้เป็นที่พักอาศัยร่วมด้วย โดยมีประเภทและจำนวนสถานประกอบการพาณิชยกรรมและบริการ ได้แก่

1. สถานประกอบการด้านพาณิชยกรรม
 - สถานีบริการน้ำมัน จำนวน 3 แห่ง
 - ตลาดสด จำนวน 2 แห่ง
 - ปั๊มแก๊สรถยนต์ จำนวน 1 แห่ง
2. สถานประกอบการเทศพาณิชย์
 - โรงฆ่าสัตว์ จำนวน 1 แห่ง
3. สถานประกอบการด้านบริการ
 - ธนาคาร จำนวน 5 แห่ง
 - สถานที่สะสมอาหารและจำหน่ายอาหารตาม พ.ร.บ.สาธารณสุขจำนวน 105 แห่ง
 - สถานประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำนวน 166 แห่ง¹¹

3.3.10 การอุตสาหกรรม มีโรงงานในเขตตำบลจอบหอยประมาณ 40 แห่ง และในเขตเทศบาล 3 แห่ง ซึ่งโรงงานส่วนใหญ่เหล่านั้นมีความต้องการที่จะใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมาก เช่นโรงงานทอกระสอบ โรงงานหล่อหลอมพลาสติก โรงงานหล่อยาง โรงงานทำขนมปัง เป็นต้น

3.3.11 สภาพทางสังคม

ก) การศึกษา มีโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาอนุบาล 1-3 จำนวน 1 โรงเรียน คือโรงเรียนอนุบาลสายมิตรจอบหอย มีนักเรียนชาย 57 คน หญิง 45 คน รวม 102 คน ครู 6 คน โรงเรียนก่อนประถมและระดับประถมจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านจอบหอย มีนักเรียนก่อนวัยประถมศึกษาเป็นนักเรียนชาย 76 คน 58 คน รวม 134 คน ระดับประถมศึกษา 1-6 มีนักเรียนชาย 232 คน หญิง 178 คน รวม 410 คน และระดับมัธยมศึกษา 1-2 มีนักเรียนชาย 72 คน หญิง 60 คน รวม 132 คน ครูและบุคลากร 37 คน โรงเรียนก่อนประถมและระดับประถมศึกษา คือโรงเรียนสุนทรารายณ์ แยกเป็นชั้นเตรียมอนุบาลและอนุบาล 1-3 มีนักเรียนชาย 132 คน หญิง 135 คน รวม 267 คน และระดับประถม 1-6 มีนักเรียนชาย 187 คน หญิง 187 คน รวม 374 คน ครูและบุคลากร 41 คน

¹¹ ข้อมูลจากกองสาธารณสุข ณ วันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2553

ข) สาธารณสุข มีศูนย์สุขภาพชุมชน (เครือข่ายโรงพยาบาลมหาราชน) คือศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองหน่วย 12 จอหอ จำนวน 1 แห่ง และคลินิกเอกชน จำนวน 6 แห่ง โดยมีบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานพยาบาลศูนย์สุขภาพชุมชน ดังนี้

- แพทย์	จำนวน	1 คน
- พยาบาล	จำนวน	6 คน
- ผู้ช่วยพยาบาล	จำนวน	3 คน
- ทันตแพทย์	จำนวน	1 คน
- เกสเซอร์	จำนวน	4 คน
- อสม.	จำนวน	201 คน

ค) ศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและมีวัดในเขตเทศบาล จำนวน 3 วัด สำนักสงฆ์ 1 แห่ง คือ วัดท่ามะยม วัดสูง วัดช่องอู่ และสำนักสงฆ์บ้านปูน

ง) วัฒนธรรมและประเพณี เทศบาลตำบลจอหอจัดให้มีกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญและประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ในเดือนเมษายนของทุกปี ซึ่งมีกิจกรรมการทำบุญ ตักบาตร การรดน้ำ ขอพรผู้สูงอายุ และเล่นสาดน้ำสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาในเดือนกรกฎาคมของทุกปี มีกิจกรรมคือ การถวายภัตตาหารเช้าและนำเทียนพรรษาไปถวายวัดทุกวัดในเขตเทศบาล ประเพณีลอยกระทงในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี มีกิจกรรมคือ การจัดขบวนแห่กระทงระหว่างชุมชนในเขตเทศบาล การประกวดนางนพมาศ ประกวดกระทงและลอยกระทง

3.4 ประวัติชุมชนบ้านจอหออยู่เจริญ หมู่ 4 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

บ้านจอหออยู่เจริญ มีอายุยาวนานกว่า 300 ปี ตระกูลที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในยุคแรกคือ ตระกูลที่ลงท้ายชื่อสกุลด้วยคำว่า “จอหอ” ได้แก่ ตระกูลกล่อมจอหอ เก่าจอหอ คุ่มจอหอ ชาญจอหอ เขียนจอหอ อาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านในชุมชน ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ปลูกปอ มันสำปะหลัง ปั่นหม้อ (กระถาง, โอง) ทอผ้า ปลูกฝ้าย ปั่นฝ้ายใส่เอง ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมากที่สุดคือ สมัยที่เริ่มมีการสร้างถนนมิตรภาพ และโดยเฉพาะสมัยของ นายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประมาณปี พ.ศ.2528 ได้เกิดมีโรงงานทอผ้ากระสอบจนถึงปัจจุบันนี้ (ปี 2496 มีโรงงานทอกระสอบอีสานจำกัด ปัจจุบันกลายเป็นบริษัท NEP โรงงานทอพลาสติก) โขว์รัมรถยนต์ โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานขนมปัง โรงสีข้าวจอหอ ปัจจุบันนี้มีครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตัวเองและยังทำนาคงเหลือ 5

ครัวเรือน จาก 298 ครัวเรือน มีคนจากชุมชนอื่นมาอยู่มากกว่าครึ่งของประชากรเดิม ประมาณปี พ.ศ.2530

ประชากรในชุมชนจะมีคนอยู่ 3 กลุ่ม คนดั้งเดิม และคนที่อพยพเข้ามาในยุคที่สองประมาณ 40-50 ปี ในช่วงที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งอยู่ใกล้ชุมชน และคนกลุ่มใหม่ที่เข้าอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร ประชากร ชุมชนจ่อหอยุ่เจริญมีประชากรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของชุมชนจ่อหอยุ่เจริญ ชาย 404 คน หญิง 465 คน รวมทั้งสิ้น 869 คน จำนวนครัวเรือน 298 ครัวเรือน มีประชากรวัยสูงอายุตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 ของประชากรทั้งหมด นอกจากนี้ยังพบว่ามีการผู้สูงอายุจำนวนมากถึง 98 คน ที่เป็นประชากรแฝง คือเป็นประชากรที่มีทะเบียนบ้านอยู่นอกชุมชนที่มากพักอาศัยเข้าบ้านอยู่ในชุมชนจ่อหอยุ่เพื่อมาประกอบอาชีพ และ/หรืออาศัยอยู่กับลูกหลาน ญาติ พี่น้อง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะขาดโอกาสในการรับสิทธิการรักษาพยาบาลในพื้นที่นี้ ต้องกลับไปใช้สิทธิในบ้านเดิมของคน รวมทั้งการได้รับสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเดือนละ 500 บาท อีกด้วย

ชุมชนมีวัด 1 แห่งคือวัดสูงจ่อหอยุ่ ไม่มีโรงเรียน เด็กๆ ต้องไปเรียนรวมกันที่โรงเรียนบ้านจ่อหอยุ่ หมู่ 3 ซึ่งไม่ไกลจากหมู่บ้านเท่าไรนัก ประมาณ 2-3 กิโลเมตร ซึ่งก็สะดวกสบายเพียงแค่นั่งรถจักรยานไปยังอีกฝั่งหนึ่งของหมู่บ้านเท่านั้น และส่วนใหญ่เด็กนักเรียนก็จะเดินทางไปเรียนในเมืองอำเภอเมือง นครราชสีมามากกว่า มีสนามกีฬา ที่ของเพียงหนึ่งเดียว

ที่พึงพิงทางใจของคนในชุมชนคือ ศาลปู่ตาจะเป็นปู่ตาที่คอยแผ่ดูแลปกป้องรักษาลูกหลานคนในชุมชน โดยจะมีพิธีไหว้ศาลปู่ตาทุกปีในเดือนเมษายน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และยังคงมีความเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนชุมชน กิจกรรมที่มีในพิธีไหว้ศาลปู่ตา คือ มีรำทรง การร้องรำเพลงโคราช ในปี พ.ศ.2550 เทศบาลตำบลจ่อหอยุ่ได้มีการจัดสรรงบประมาณมาให้ จำนวน 35,000 บาท ชุมชนจึงได้มีการประชุมร่วมกันจัดสร้างศาลย่าโมขึ้น เนื่องจากงบที่ได้จากเทศบาลไม่เพียงพอชาวบ้านร่วมกันสมทบทุนจนสร้างสำเร็จ และจัดให้มีพิธีไหว้ในวันที่ 28 มีนาคมของทุกปี เครื่องเซ่นไหว้ได้แก่ หัวหมู ผลไม้มังคุด 9 อย่าง ได้แก่ สับปะรด มะขาม มะยม กล้วย ฯลฯ มีรำทรง คุณย่า มีพิธีบายศรีสู่ขวัญ

สิ่งที่เป็นจุดเด่นของบ้านจ่อหอยุ่เจริญคือ กลุ่ม อสม. 24 คน ซึ่งในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่อาสาเข้ามาทำงาน มีการจัดตั้งกลุ่มดอกไม้จันทร์ ซึ่งได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน โดยการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลจ่อหอยุ่ ให้สามารถจัดทำดอกไม้จันทร์

จัดดอกไม้สด จัดทำหรีด และดอกไม้ของข้าราชการ ปัจจุบันมีเงินเก็บสะสมประมาณ 40,000 บาท นอกจากนี้ยังมีการระดมเงินฝากจากสมาชิกปีละ 3 ครั้ง ชื้อหุ้นสหกรณ์เพื่อการเกษตรอีกด้วย

ในปี พ.ศ.2552 มีการก่อตั้งชมรมออมทรัพย์กลุ่มผู้สูงอายุ เรียกชื่อว่า โครงการ ”เพื่อนช่วยเพื่อน” โดยมีการจัดเก็บเงินค่าสมัครกับสมาชิกแรกเข้าคนละ 100 บาท รับสมัครสมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ตั้งแต่เริ่มต้นชมรมกลุ่มออมทรัพย์เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมดทั้งตำบล 650 คน เมื่อมีสมาชิกผู้สูงอายุคนใดเสียชีวิตก็จะเก็บเงินกับสมาชิกครั้งละ 20 บาท เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของสมาชิกที่เสียชีวิตศพละ 10,000 บาท หากมีเงินเหลือก็จะเก็บสะสมเข้ารวมเป็นเงินกองทุนของชมรมต่อไป สมาชิกมีการเจ็บป่วยที่ต้องนอนโรงพยาบาลก็จะจ่ายให้ครั้งละ 500 บาท ผู้สูงอายุในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะมีลูกหลานหรือเพื่อนบ้านคอยดูแล ในปี พ.ศ.2551 เริ่มมีกลุ่มออม เข้ามาช่วยดูแลเบื้องต้น เช่น ทำการคัดกรองเบาหวาน เจ้าหน้าที่จากศูนย์แพทย์ฯ เอายามาจ่ายให้ที่บ้านประธาน อสม. ในการดูแลผู้สูงอายุ อสม. 1 คนจะดูแลชาวบ้านในชุมชน 10 หลังคาเรือน มีข้อมูลสุขภาพรวมอยู่เป็นข้อมูลกลาง 1 เล่ม อสม.มีการจัดทำตารางเยี่ยม มีใบสรุปรงานส่งทุกเดือน ซึ่งจะเก็บรักษาไว้ที่บ้านประธานกลุ่ม ไม่มีรักษาหรือค่าใช้จ่ายใดๆ นอกจากผู้สูงอายุจะไปรักษาที่คลินิกหรือโรงพยาบาลเอกชน ถึงจะมีค่าใช้จ่าย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมในการรับประทานอาหารที่ส่งผลต่อสุขภาพ เช่นชอบรับประทานอาหาร ที่มีรสเค็ม เช่น ปลาจ๋า บางคนก็รับประทานอาหารที่มีไขมันสูง เช่น หมูสามชั้นทอด หรือชอบทานขนมที่มีรสหวานมัน เป็นต้น ถึงแม้ผู้ป่วยเหล่านี้จะไปหาหมอประจำและได้รับการแนะนำในการรับประทานอาหารที่เหมาะสมเพื่อสุขภาพ แต่ผู้ป่วยก็ยังรับประทานอาหารตามที่ตัวเองชอบและเคยชิน ทำให้การเจ็บป่วยก็ยังคงอยู่ ดังนั้นผู้เจ็บป่วยจึงจำเป็นต้องไปพบแพทย์เป็นประจำเพื่อไปรักษา